

# Piatro Rahojsza

---

## Українські кантэкст творчасці Сяргея Пясецкага

---

Acta Polono-Ruthenica 6, 361-368

---

2001

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez **Muzeum Historii Polski** w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej [bazhum.muzhp.pl](http://bazhum.muzhp.pl), gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Piatro Rahojsza  
(Białoruś, Mińsk)

### Українські кантэкст творчасці Сяргея Пясецкага

Слова „Україна” і назвы ўкраінскіх гарадоў Кіеў, Харкаў, Палтава, Адэса, Львоў і інш. неаднойчы сустракаюцца ў творах Пясецкага. Знаёміць пісьменнік чытача з трагічным лёсам прыгажуні ўкраінкі Кацярыны Паўлаўны.<sup>1</sup> Прыехаўшы ў Ракаў са Львова, герой Антоні Кравевіч спявае песні на львоўскім дыялекце – „з украінска-аўстрыйскім дамешкам”.<sup>2</sup> У іншым выпадку пісьменнік, даючы патрэбную характарыстыку герою, хочучы паказаць яго больш велічным, паважным, сур’ёзна-філасафічным, параўноўвае яго з Багданам Хмяльніцкім.

Адна з жыццёвых замалёвак набліжаецца па сутнасці зместу і па форме абагульнення да знакамітай сцэны мардабою-ланцуговай паэтапнасці ад вышэйшага начальства да ніжэйшых чыноў, створанай Т. Шаўчэнкам у бессмяротнай паэме *Сон*.<sup>3</sup> Вастрыё сатыры, скіраванае Кабзаром супраць царскай сістэмы кіравання, Пясецкі нацэльвае на бюракратычны апарат Савецкай дзяржавы.

Выкрываючы шматлікія агідныя выявы бальшавіцкага тэрору, пісьменнік неаднойчы закранае тэму голаду. У кожным рамане ён знаходзіць новы сюжэтны ход, каб зноў і зноў закрануць гэтую балючую тэму. Публіцыстычныя выказванні ён падмацоўвае канкрэтыкай факту, у іншых выпадках выкарыстоўвае, як заўсёды дарэчна, савецкі фальклор. У дадатак да скіраванага супраць бальшавізму ўсюдыснага *Яблчка* гучыць і ўкраінскі матыў:

Na Ukrainie żyć wesolo:  
Co dzień wojna tam – chodzą goło!  
Ukraina chleborodna  
Niemcom wszystko oddała – sama głodna!<sup>4</sup>

Аднак у гэтай пахмурай, амаль трагічнай рэчаіснасці частка людзей не губляе чалавечага аблічча. Пясецкі надзяляе сваіх дзейных

<sup>1</sup> S. Piasecki, *Nikt nie da nam zbawienia*, Wrocław 1990, s. 49-58

<sup>2</sup> S. Piasecki, *Bogom nocy równi*, Gdańsk 1989, s. 85.

<sup>3</sup> S. Piasecki, *Nikt nie da nam zbawienia*, s. 170.

<sup>4</sup> S. Piasecki, *Jabluszko*, Wrocław 1990, s. 117.

асобаў здольнасцю разважаць, ацэньваць сітуацыю. Тыя ж яго героі найбольш інтэлектуальна адораныя, якім уласцівы самааналіз, выказваюцца ў духу вядомых у той час пошукаў формаў маральнасці ўкраінскага пісьменніка і палітыка У. Віннічэнкі. Ягоны лозунг „чэснасці з самім сабою”, ашэльмаваны заідэалагізаванай савецкай крытыкай, нібы знаходзіць разуменне сярод герояў Пясецкага. „Ты так жыві, мужык, каб сам сябе шанаваў. Іншых можаш зяўсёды ашукаць, сябе – ніколі...” – павучальна разважае Клядзінскі. І залучыўшы сяброў да абмеркавання падказанага жыццёвым досведам пастулата, чуе ў адказ: „Ведаеш што, калі б ты быў рэвалюцыянерам, дык добры быў бы з цябе працаўнік. А каб такіх, як ты, было хаця б тысячу, можа б і рэвалюцыя мела свой сэнс”.<sup>5</sup> Аднак усе творы Пясецкага падпарадкаваны скразной ідэі, скіраваныя менавіта на доказнасць бессэнсоўнасці бальшавіцкага перавароту і яго наступстваў. У творах Пясецкага Ракаўска-Мінскага цыклу, у якіх дзеля стварэння характару дзейных асобаў выкарыстаны сродкі рамантычных і сукупнасці з рэалістычнымі, іранічна-сатырычнымі, героі сапраўды шмат разважаюць над сутнасцю ўласнага „я”, над сваім прызначэннем, шляхамі рэалізацыі сваіх магчымасцей у новым грамадстве. Эпіграфам да рамана *Пяты этап* Пясецкі ўзяў радкі з нашумеўшага ў 20-я гады твора ўкраінскага пісьменніка Міколы Хвылявога *Вальдшнэпы*: „Я выпіў, таварышы, здароўе адважных людзей моцнай волі”. І гэта, безумоўна, сведчыць пра тое, што Пясецкі быў знаёмы з творчымі пошукамі М. Хвылявога, а гэта значыць, і з яго актыўнай грамадзянскай пазіцыяй. У *Вальдшнэпах* – рамана-дыскусіі – разгортваецца палеміка наконт культурнага і нацыянальнага адраджэння Украіны ва ўмовах савецкай рэчаіснасці.

Выступаючы супраць біялагічна-натуралістычнай трактоўкі філасофіі жыцця, пашыранай на мяжы і на пачатку стагоддзя дзякуючы Ф. Ніцшэ і ягоным паслядоўнікам, М. Хвылявы высоўвае лозунг „рамантыкі вітаізму”, які треба разумець як формулу актыўнага, творчага, адухатворанага светаадчування.

Трагічная раздвоенасць ідэалаў і рэальнасці, маральна-псіхалагічнае разлажэнне бальшавікоў, дэградацыя камандна-палітычнай эліты было ў фокусе пісьменніцкай увагі. *Нажніцы* пісьменніцкага аналізу рэалій былі жорсткія, паслядоўна рашуча паздзялялі рэвалюцыйную ідэю і практыку яе ўвасаблення.

Як і Хвылявы, Пясецкі стварае жывую, дынамічную панараму савецкіх 20-х гадоў: М. Хвылявы – украінскага, С. Пясецкі – беларускага. Абодва задумваюцца над дэфармацыяй асноваў грамадскага прагрэсу і

<sup>5</sup> S. Piasecki, *Bogom nosy równi*, s. 246.

маральных прынцыпаў людскога быцця, над логікай развіцця сацыяльнай этыкі. Герой *Вальдшнэпаў* Дз. Карамазаў цынічна абараняе спосаб сацыяльнага ачышчэння грамадства: „У дынаміцы прагрэсу сацыяльную этыку можна разумець толькі як »перманентнае злачынства«. »Злачынства« я бяру ў двухосі, паколькі свядомае забойства ў імя высокіх ідэалаў ніколі не лічыў за злачынства”. Пясецкі са здзіўляючым пастаянствам сцвярджае, што тэрорам можна выклікаць толькі новы тэрор, асуджае, папярэджае, звяртае ўвагу ўсяго цывілізаванага свету. Неаднойчы пісьменнік падкрэслівае, што праграмы бальшавікоў „бяруць у палон” простых грамадзян толькі на адлегласці. Ідзі твораў ракаўска-мінскага цыклу знаходзяць прадаўжэнне ў віленскім цыкле раманаў. На захадзе да „рамантыкі прыгажосці” новых камуністычных заветаў далучаюцца праз савецкае кіно, савецкія камсамольскія песні, заражаюцца энтузіязмам, які знікае пры бліжэйшых сустрэчах з носьбітамі гэтых ідэй. „А ці ведаеш, чым вы нас найболей пранялі, пакуль мы вас не ведалі?.. Песнямі... Усе вашыя песні пра вольную волю, пра каханне, пра радаснае савецкае жыццё спявалі і цягнуліся да вас сваім сэрцам. А цяпер, дык мы нават з чортам заспявалі б, каб толькі вас чэрці пабралі!” – прызнаюцца віленцы афіцэру Чырвонай арміі. Са свайго боку, становіцца відушчым і ён: „Цяпер я зразумеў, што нас толькі там любяць, дзе мы яшчэ ім на вочы не трапляліся”.<sup>6</sup> Малады хутаранін спавядальна канстатуе: „Я быў супраць польскага ўрада. Мы чыталі вашыя газеты і брашуры. І сапраўды, амаль уся моладзь была за Расію... Але ж цяпер, калі вы самі прыйшлі, мы вылечыліся ад камуністычнай хваробы. Тое, што не зрабіла польская паліцыя і ксяндзы з амбону за 20 гадоў не здолелі зрабіць, тое вы самі за 20 дзён зрабілі”.<sup>7</sup>

Аднак вернемся да твораў, у якіх адлюстраванае жыццё савецкіх паслярэвалюцыйных 20-х гадоў: *Пяты этап, Богам ночы роўныя*, дзе найбольш прачытваюцца ўзаемадачыненні Пясецкага з пісьменнікам Хвылявым.

Герой навелы М. Хвылявога *Я (Рамантыка)*, пакуль што безыменны, фанатычны камунар, які пазней у рамане *Вальдшнэпы* артымае прозвішча Карамазаў, падчас усплеску рэвалюцыйнай апантанасці забівае родную маці – сімвалічную Марыю, якая „прадчувае навальніцу, расколатасць у душы камунара, наўстае перад ім, юным фанатыкам камуны, у вобразе міласэрнай маці, якая ўмее прабачаць сваім сынам раздвоенасць душы і часовае, як сполах маланкі, узвышэнне злачыннага я”. У навеле *Я* знаходзім яшчэ адзін характэрны эпізод: „І

<sup>6</sup> S. Piasecki, *Zapiski oficera armii czerwonej*, s. 137.

<sup>7</sup> Ibidem, s. 136.

цэлую ноч я разбіраў справы. Тады, на працягу некалькіх гадзін, перыядычна спалохвалі кароткія і дакладныя стрэлы: я, глаўкомверх чорнага трыбуналу камуны, выконваў свае абавязкі перад рэвалюцыяй”. Рэфлексуючы, істэрэчны, цынічны, герой Хвылявога ў раманах Пясецкага атрымлівае нібыта свайго літаратурнага двойніка. У выявах індывідуальных рысаў ён некалькі іншы: спакойна разважлівы – і гэтым, магчыма, яшчэ больш небяспечны. Старшыня Калегіі Надзвычайнай камісіі, юрыст Аляксандр Старцоў, накіраваны ў Мінск па загаду Дзяржынскага, „паважна і старанна” зазглядае справы зняволеных, накіраваныя на „Калегію трох”. Герой Хвылявога, якога прызначылі ў ЧК супраць ягонай „кволай волі”, „калі патрэбна энергічна распісацца пад змрочнай пастановай – »растраляць« – заўсёды муляецца, заўсёды распісваецца так: не імя і прозвішча на строгім жыццёвым дакуменце ставіць, а зусім незразумелы, зусім хімерны, як хэтэйскі іерогліф, хвосцік”<sup>8</sup> (Хв., т. 1, с. 324). Глаўверх чорнага трыбуналу, – паводле вызначэння аўтара, – нікчэмнасць, якая „аддаецца на волю хіжай стыхіі”.

Герой Сяргея Пясецкага А. Старцоў „падняўся раніцай з галаўным болем. Снядання не было. З’еў канапку і паехаў на працу. Там чакалі ягонага разгляду стосы актаў. Ён паліў папіроску і думаў пра жонку, якую, не зважаючы ні на што, ён моцна любіў. Нарэшце, ён узяўся за вырашэнне справы. Чырвоныя крыжыкі клаліся на паперах адзін за другім...”<sup>9</sup> Калі ж рукі інтылігента-юрыста трапіла справа з фатаграфіяй чалавека, абсалютна падобнага да яго самога, але выхадца з сацыяльных нізоў, „далонь яго завісла ў паветры: »Швец... і такое падабенства... швец...«Аловак дакрануўся да паперы і зрабіў рашучы чырвоны крыж – Старцоў выканаў сваю місію, поўны начуцця павагі да самога сябе, пазбавіўся шаўца, які адважыўся быць на яго падобны, а нават і насіць ягонае імя”.<sup>10</sup> Такім чынам, матыў найгоршай, найжахлівейшай сацыяльнай з’явы – матыў грамадзянскай вайны, калі падымае руку сын на маці і брат на брата (а Старцоў і Баран былі братамі па бацьку), матыў, закрануты М. Хвылявым, найшоў сваё прадаўжэнне і ў С. Пясецкага.

Нельга не заўважыць і яшчэ адной заканамернасці падабенства сюжэтнага фону – у абодвух творах вяршыцелі лёсаў сабе падобных дзейнічаюць у аднолькавай атмасферы, і гістарычна, і сюжэтна тыпалагічна прадвызначанай. У кабінёце глаўкамверха папераджальна гучыць голас уяўнага персанажа „Абывацеля”. Старцоў у атмасферы

<sup>8</sup> М. Г. Хвильовий, *Я (Романтика)*, [в:] М. Г. Хвильовий, *Твори: У 2 т.*, Київ, Дніпро 1990, т. 1, с. 324.

<sup>9</sup> S. Piasecki, *Nikt nie da nam zbawienia*, s. 215.

<sup>10</sup> Ibidem, s. 215.

напружанай непрымальнасці пазіцый кожнага боку вядзе размову з сапраўдным персанажам Абывацелем. І ў адным, і ў другім творы балышавікі з дня на дзень чакаюць моцных баёў, адкуваюць, што набліжаецца іх час здачы пазіцыяў. Камунары будуць вымушаныя пад ціскам абставінаў (франтавых баёў, партызанскага руху) пакінуць горад. У Хвылявога – савецкіі украінскіі, у Пясецкага – савецкіі беларускіі.

Свае роздумы над лёсам Украіны М. Хвылявы на філасофска-публіцыстычных старонках *Вальдшнэпаў* аформіў у „сюжэтныі любоўныі раман”. Герой Хвылявога Дз. Кармазаў, сустрэўшыся падчас летняга адпачынку з „флабэраўскай дамай”, масквічкай Аглаяй, гатовы, „з нагоды прыгоды”, здрадзіць жонцы Ганусі. Масквічка, часта адпачываючы на мілым мяккім украінскім поўдні, нават паблажліва, „арыгінальна” палюбіла Украіну. Яна ўключаецца ў пафасныі развагі Кармазава пра сацыяльнае і культурнае адраджэнне нацыі, хітра заблытваючы ход ягонай думкі, падтасоўваючы яго аргументы. Яна, каварная, цынічная, успрымаючы і падаючы сябе як прадукт новага паслярэвалюцыйнага часу, прэтэндуе на ролю новага ідэолага. І не дзе-небудзь, а сярод украінцаў. „Кортка кажучы, – з самаўпэўненасцю і самазакаханасцю заяўляе яна, – гэтыі недавучкі канчаткова заблыталіся і прыйшлі да душэўнага крызісу. Гэтыі Кармазавыі забыліся, што яны Кармазенкі, што ім не хапае добрага пастара. Яны (часта разумныі і таленавітыі) не здатныі быць афарміцелямі і тварцамі новых ідэалогій, бо няма ў іх шырокай індывідуальнай ініцыятывы”. Аглая пераканана ў сваім месіянстве: „Яму толькі патрэбныі добрыі пастыр, і такога пастыра ён ужо адчуў ува мне”. Ідэя адраджэння маладой нацыі, з аднаго боку, прарочыць Аглая, можа ўратаваць Кармазава ад спустошанасці душы, аднак гэта ідэя „другараднага парадку”, і ад такой хваробы вылучыць каханка яна беспраблемна. Аглая, на яе ўласных словах, „не кісейная барышня”. І яе псіхалагічныі прыёмы – паяднанне кахання з палітыкай, паяднанне, замешанае на прыхаваным сарказме, падступным і іранічным, і здэкліва-дабразычлівай хітрасці.

У пэўнай ступені аналагічныі „сюжэтныі любоўныі раман” пакладзены Пясецкім у структуру ягонай „Зладзейскай трылогіі”. Галоўныі герой яе Ясь Нацэвіч на працягу ўсіх яе трох раманаў (*Яблычка*, *Гляню я ў вакно і Ніхто не дасць нам вызвалення*) мужнее, сталее, набывае жыццёвыі вопыт. Артымаўшыі шасцікласавую гімназічную асвету (факт з аўтарскаў біяграфіі), Ясь праходзіць „універсітэтыі жыцця” сярод людзей вельмі розных і ўрэшце рэшт узнімаецца над сваім акружэннем. Асобная глава рамана *Яблычка* мае адпаведную назву: „Трое настаўнікаў і адна настаўніца Яся Нацэвіча”. Настаўніцай менчука Яся стала масквічка Маруся. Пакінуўшы ў Маскве мужа-камуніста, яна прыяжджае ў Мінск

выконваць пэўную сацыяльна-культурную місію, працуе ў гарадской бібліятэцы. Таксама, як і Аглая, адчувае сябе чалавекам новай фармацыі. Незалежная, дзёрская, незакамлексаваная на традыцыйнай маралі і нават занадта разняволеная ў пытаннях інтыму, яна прыбірае да рук Яся. Аднак Пясецкі надзяляе масквічку Марусю, пры усім тым, якасцямі станоўчымі. Жанчына, значна старэйшая за маладога хлапца, адчувае ў сабе, акрамя жаночаў сутнасці каханкі, інстынкт жаноцкасці мацярынскі. Сюжетныя перыпетыі пабудаваныя так, што Маруся вызваляе Яся з турмы, ратуе яго ад смяротнага прысуду. Нельга не адчуць, што за раманнай падзейнасцю, як гэта падаецца ў „Трылогіі”, Пясецкі паказвае прысутнасць „рукі Масквы”. Абсалютна індывідуальны ў колеравай гаме пры стварэнні партрэтных характарыстык, пісьменнік неаднойчы паказвае Марусю вельмі выразна графічна: яна раз’яжджае па горадзе, стоячы ў машыне з нязменна чырвонай хусткай, як штандарам, на галаве. Вызначальнай якасцю Марусі становіцца ў рэшце рэшт высакароднасць і грамадзянская вызначанасць. З тлуму і бруду гарадскога жыцця Ясь вырываецца на лясныя абшары партызанскага руху. Вельмі паказальнай, а нават і знамянальнай успрымаецца сцена развітальнага спаткання Яся і Марусі. Маруся С. Пясецкага, як і Аглая М. Хвылявога, прыходзяць да разумення неабходнасці спалучэння кахання з палітыкай. Аднак мэты ў іх, здаецца, розныя. Маруся не няволіць Яся, падтрымлівае яго ў пошуках новых формаў самарэалізацыі, разам з ім хоча стаць „на іншы бок барыкадаў”. Маючы, па яе словах, доступ да важнай сакрэтнай дакументацыі, Маруся вырашае ўключыцца ў супраціўленчае змаганне з бальшавіцкім тэрорам, перадаючы партызанам праз Яся патрэбную ім інфармацыю. „Хачу быць і застацца там, дзе і ты. Толькі не думай, што я хачу навязацца табе. Нават і думкі такой не маю. Хачу каб нашае сяброўства трывала як найдаўжэй. Я ўкладваю ў яго свае пачуцці, а ты, відаць, іншы сэнс. Але, нягледзячы ні на што, нашыя адносіны вызначае шчырасць і дабразычлівасць. І гэта найважнейшае!”<sup>11</sup> Так заканчваецца апошні маналог Марусі. З яе развагамі пагаджаецца Ясь. Відавочна, гэтая сцена выяўляе і аўтарскае светаразуменне.

У творах Пясецкага зроблена шмат кароткіх акцэнтаў на нацыянальнае пытанне. Нельга сказаць, што праблема нацыянальнага самавызначэння была для Пясецкага вядучай, як гэта выявілася ў жыццёвай і творчай пазіцыі Міколы Хвылявога. Праблема нацыянальнага суверэнітэту Пясецкім не падымалася. Не знойдзем у яго ані тэмы БНР, ані тэмы БССР. Хаця пра беларускаць як канкрэтную гісторыка-нацыянальную з’яву Пясецкі піша неаднойчы. Ягонныя героі, – рускія,

<sup>11</sup> Ibidem, s. 201.

беларусы, палякі, яўрэі, – найперш пакутуюць ад сацыяльнай неўладкаванасці жыцця. Адносна савецкай камуністычнай палітычнай сістэмы пісьменнік быў бескампрамісны ў сваіх ацэнках. У гэтым пазіцыі і Пясецкага, і Хвылявога, як мы ўжо бачылі, супадаюць. Да трагічнай сутнасці вырашэння нацыянальнага пытання на прасторы Савецкай імперыі Пясецкі наблізіцца не змог. Відавочна, ягоным ідэалам была гарманізацыя грамадства ў пытанні нацыянальнай палітыкі, што знайшло сваё адлюстраванне і праз „сюжэтны любоўны раман” ягоных герояў Яся і Марусі. Наўрад ці Пясецкі верыў у перспектывынасць „гармоніі” такіх мезальянсаў. Але нацыянальная стракатасць аблічча Мінска скіроўвала яго на пошукі Гармоніі наогул.

Масквічцы Марусі нададзена аўтарам „вымоўнае” прозвішча – Лобава. Пясецкі падкрэслівае важкасць для яго такіх прыярытэтных праяваў сутнасці чалавека як розум, інтэлект, думка. Аднак гэтым паралікам характарыстыка станоўчага вобразу не вычэрпваецца, не абмяжоўваецца. Прыгадаем эпіграф да „Пятага этапу”, узяты з рамана М. Хвылявога і працитуем яго ў поўным кантэксте. Мікола Хвылявы вуснамі сваёй гераіні прамаўляе: „Я выпіла, таварышы, за адважных і валявых людзей. Чуеце? Я выпіла за »безумство храбрых«. Але не за тое »безумство«, якое Пешкава ператварыла ў сарэнтаўскага мешчаніна, – я выпіла за тое »безумство«, што прывяло трагладзіта да стану выкшталцонага еўрапейскага чалавека. Я выпіла за тое шаленства, што не ведае тупікоў і гарыць вечным агнём імкнення ў нязнаныя краі”.<sup>12</sup>

У адным са сваіх інтэрв’ю Пясецкі выказаў свае адносіны да Горкага: „Дзіўная реч, твораі Горкага не любіў”. Сапраўды, ёсць у гэтым стаўленні нешта незразумелае. Ранні Горкі, а відавочна ранняя Горкага чытаў у свае маладыя гады С. Пясецкі, здавалася, мог знайсці водгук у Пясецкага, схільнага затым да рамантычнай манеры пісьма. Аднак, трэба думаць, „казкі” Горкага былі занадта прыгожымі для юнака, які праходзіў на жыцці іншымі цяжкімі сцежкамі. Пафасныя алегорыі, афарызмы накшталт „чалавек – гэта гучыць годна” былі для Пясецкага абагульнена-беспадстаўнымі. Уступаючы ў своеасаблівую дыскусію з пралетарскім пісьменнікам у рамана *Пяты этап*, Пясецкі ставіць пад сумненне абстрактнае „годнае” гучанне чалавека ў Горкага і сцвярджае, што „там, у камунізме, чалавек як самастойная і творчая адзінка будзе канчаткова зламаны, будзе... не чалавекам, а нумарам, пазбаўленым індыўідуальнасці, абавязаным да сляпога паслушэнства і падпарадкавання ўладам”.<sup>13</sup> Значна

<sup>12</sup> М. Г. Хвильовий, *Вальдинети*, [в:] М. Г. Хвильовий, *Твори: У 2 т.*, Київ, Дніпро 1990, т. 2, с. 244.

<sup>13</sup> S. Piasecki, *Piety etap*, Warszawa 1938, s. 17.



пазней ўражанні чытача-Пясецкага занатаваліся ў наступных ацэнках: філасофія Горкага – гэта „поза”, сюжэты – не рэальнасць, а „лакіраваная, стылізаваная імітацыя жыцця”.<sup>14</sup>

Горкаўская канцэпцыя чалавека засталася чужой для Пясецкага. З прыведзенага тэкста Міколы Хвылявога Пясецкі выбраў радок, у якім раскрываецца яшчэ адна галоўная дамінанта герояў Пясецкага. У адзін шэраг з тымі якасцямі, што ўкладзеныя ў знакавае прозвішча „Лобава” – розум, інтэлект, думка, – пастаўлена „адвага” і „моцная воля”. Усёй сваёй творчасцю Пясецкі выкрываў „ідэятызм” імперскай савецкай рэчаіснасці. Усе яго перспектыўныя арыенціры сыходзіліся на еўрапейскай Культурны. Пра гэта, ў розных варыянтах, мы прачытваем на старонках амаль усіх ягоных твораў. У Пясецкага, як і ў Хвылявога, працэс пазнання жыцця дапамагае яго асэнсаванню, раскрывае ўнутраныя, а не прыдуманія вартасці.

У сваіх пошуках будучыні М. Хвылявы і С. Пясецкі ішлі побач, фармуючы сваімі творамі ў сябе на радзіме новага суайчынніка. Незаўважнаму чалавеку, чалавеку-вінціку, фармаванню „новай эліты”, замешанай на прымітыве, амаральнасці, бездухоўнасці і злачынстве, арганізаванаму працэсу дэгенерацыі рэвалюцыйных мас, спіхванню іх назад у палітычнае і культурнае неіснаванне Пясецкі, як і Хвылявы, намагаўся супрацьпаставіць чалавека Еўропы. Энергічнага, самасвядомага, валявога чалавека, здольнага паставіць перад сабой мэту і ісці да яе, прымаць рашэнні і іх выконваць. Шмат ў чым Пясецкі меў рацыю. І калі сцвярджаў, што „ёсць адна агульная, вялікая ідэя, бяспрэчная і абавязковая для кожнага чалавека – гэта чалавечая годнасць”. І калі заклікаў „шанаваць чалавека не толькі ў сабе, але і ў іншых”. І калі прарочыў гібель савецкай камуністычнай сістэмы: „калі не змятуць іх (большавікоў) людзі... дык змяце іх з паверхні Расіі звычайная чалавечая культура, якая тым хутчэй пойдзе наперад, чым больш яе будуць душыць і прыціскаць. А ў гісторыі застанеца крывавае старонка, на якой будуць выпісаныя подлыя імёны катаў народу”.<sup>15</sup>

<sup>14</sup> S. Piasecki, *Odpowiedź na pytania ankiety*, „Wiadomości” (Londyn), 1949, № 18.

<sup>15</sup> S. Piasecki, *Bogom nocy równi*, s. 277–278.